

זברי השירה

ויזבר משה באוני כל קהל ישראל את זברי השירה הזאת עד תמס (זברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ יזברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.נ.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת וישלח

שארית הפלטה בארץ ישראל

"והיה המחנה הנשאר לפליטה" (ל"ב - ט').

סיפר רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שכשנסע לחו"ל לפני השואה והגיע למרן חפץ חיים זצ"ל, אמר לו החפץ חיים "עוד מעט תתלקח אש נוראה בעולם שהמלחמה העולמית הראשונה תהיה נחשבת משחק ילדים לעומתה".

בשנת תרצ"ג, כשצורר כל היהודים באשכנז ימ"ש עלה לגדולה ולקח רסן הממשלה בידו, נשאל מרן החפץ חיים זצ"ל ע"י אחד מראשי הישיבה שלו בראדן "מה יהיה גורלם של אחינו במדינות אשכנז ופולין, אחרי אשר הרשע הצורר הכריז בפומבי על מטרתו להכחיד שם ישראל לחילה?". והחפץ חיים ענהו כי לא יעלה בידו להכחיד שם ישראל, מעולם לא הצליח משהו לכלות ולמגר את כל עמנו בכל הארצות פזורינו, כפי שכתוב מפורש בפרשה (בראשית ל"ב - ט') "אם יבוא עשוי אל המחנה האחת והכה, והיה המחנה הנשאר לפליטה". הבין השואל כי הסכנה קרובה, והוסיף לשאול לתומו "אם חס ושלום יעלה בידי הצורר להשמיד את יהדות אירופה, רוב מניין ובניין של עם ישראל, מי הוא איפוא המחנה שיישאר לפליטה?". ועל זה ענה החפץ חיים "גם זה כתוב מפורש בדברי הנביאים (עובדיה א' - י"ז) 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש'. הרב השואל יצא מאת החפץ חיים בידיים רועדות על חורבן יהדות אירופה, וליבו היה נכון בטוח כי בארץ ישראל לא יקרה כלום, וכן היה.

מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל איבד את כל משפחתו במלחמת עולם השנייה, ביחד עם כל הקהילה שהיה לו בעיר פוניבז', ובכל זאת מיד לאחר השואה עשה הרב מפוניבז' הכל כדי להקים את ישיבת פוניבז' בבני ברק. באותו זמן אמרו כולם "בזמן שאנשים נמצאים בין חיים למוות זה לא הגיוני לפתוח ישיבה, לא יהיה שום בחור שייגיע ללמוד בה וזה בזבוז כסף", וכך גם כשהתחיל לבנות את בית המדרש שהוא מכיל יותר מחמש מאות מקומות בזמן שהיה רק מעט בחורים בישיבה, אנשים חשבו ואמרו שזה שיעוץ. בכל זאת הרב מפוניבז' לא התחשב במה שאחרים חשבו ואמרו עליו, והמשיך לבנות את הישיבה ועל בנין הישיבה כתב את הפסוק 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש'.

פעם אחת שאלו את מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל "למה בחר דוקא את הפסוק 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש' בסמל הישיבה?". ענה הרב מפוניבז' "את הפסוק ציינתי על מרומי הבנין רק בגלל מעשה שהיה, וזה אחד הדברים המופלאים אשר שמעתי בשם החפץ חיים, נכדו של החפץ חיים סיפר לי, שאלה היו דבריו האחרונים ביום הסתלקותו, הנכד סיפר זאת בתור עד ראייה, החפץ חיים נסתלק ביום כ"ד אלול שנת תרצ"ג, ויום אחד לפני הפטירה שתק הצדיק החולה מרוב חולשתו ולא הוציא הגה מפיו, לפתע נתעורר מתרדמתו ושאל את המקורבים 'מה נשמע?' חתנו רבי משה לונדינסקי זצ"ל שישב ליד מיטתו השיב כי עם ישראל זקוק לרחמים משום שהצורר [הכוונה הייתה להיטלר ימ"ש, שאותה שנה עלה לגדולה בגרמניה וקיבל את השלטון] מאיים בגלוי להרע ליהודים, ואז נתעורר החפץ חיים והכריז את הפסוק הזה ותו לא 'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש', ולזאת אנו מצפים ומקווים בעזרת השם שכל זה יקויים לעינינו ובימינו". היום אפשר לראות את האימפריה שבנה, ועד היום הזה גודלים גדולי עולם ברשות מרנן ורבנן שאיננם כאן ושישנם כאן.

המשגיח דישיבת פוניבז' הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל סיפר ששמע ממרן החפץ חיים זצ"ל שמתקרבת מלחמה שניה שכנגדה העולם הראשונה היתה משחק ילדים, ואח"כ תהיה מלחמה שלישית שכנגדה המלחמה השנייה, דהיינו השואה, תהיה משחק ילדים, ואז תבוא הגאולה.

שאלו את המהרי"ל דיסקין "מי יציל ממלחמת העולם השלישית?". ענה שמבואר בחז"ל 'בשביל שלושה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו את שמם, ואת לשונם, ואת לבושים'. וההסבר לזה הוא שבני ישראל ניתקו את עצמם מן המצריים וכך זכו לישועה, וזו העצה להינצל ממלחמת עולם השלישית, מי שמנתק את עצמו מן הרחוב הוא יזכה להיגאל.

מאה ברכות מביא ליראת שמים

"וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו" (ל"ב - כ"ו).

בדרשות חתם סופר (חלק א' דף פ"ג טור ב') כתב לבאר את הפגם שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב, על פי מה ששינו בגמרא מנחות (דף מג ע"ב) "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר (דברים י' - י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך", ופירש רש"י שהוא על דרך: "אל תקרי מה אלא מאה". והנה במדרש תנחומא (פרשת קרח סימן י"ב) וכן במדרש רבה (במדבר י"ח - כ"א) מבואר כי דוד המלך תיקן לברך מאה ברכות בכל יום, ודרשו כן ממקרא שכתוב (שמואל ב' כ"ג - א') "נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על משיח אלקי יעקב ונאום זמירות ישראל, הוקם ע"ל בגימטריא מאה כנגד מאה ברכות, שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים, בא דוד ותקן למאה ברכות, ועתה ישראל מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה אלו מאה ברכות, כיון שתקנום נעצרה המגפה". ענין זה מובא בטור (אר"ח סימן מ"ו) בתוספת ביאור, כי דוד המלך חקר לסיבת מאה המיתות, עד שהשיג ברוח הקודש שהתיקון על כך הוא לברך מאה ברכות: "דוד המלך עליו השלום תיקן מאה ברכות, דכתיב הוקם על - ע"ל בגימטריא מאה הו, כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעים על מה, עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן להם לישראל מאה ברכות, ועל כן תיקנו חכמים ז"ל אלו הברכות על סדר העולם והנהגתו להשלים מאה ברכות בכל יום". ולפי זה מבאר החתם סופר, כי זה היה הפגם שפגע שרו של עשו בכף ירך יעקב, רמז לו בכך שייגיע זמן שיהרוג מיוצאי ירכו מאה אנשים בכל יום כמנין כ"ף, ועל כך נאמר "ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו", אולם אחר כך גילה לו הס"מ עצמו איך לבטל מאה מיתות על ידי מאה ברכות בכל יום, וזהו שכתוב: "ויברך אותו שם", והנה הדברים בלשון קדשו: "ונראה שהמלאך ההוא שהוא הס"מ והוא ממונה על המות, והוא מסר לו ליעקב סוד זה, והנה בהאבקו עמו ותקע כף ירך יעקב, ורוצה לומר שזה המלאך תפס לו מיוצאי ירך יעקב מאה בכל יום גימטריא כ"ף שעולה מאה, והיינו כף ירך יעקב, ושוב מסר לו סוד זה ליעקב שעל ידי מאה ברכות בכל יום יחיו מתיו ולא ימותו, וזה רמזו בויברך אותו שם, שלמדו סדר הברכות".

רואים מכאן עד כמה חשוב הענין של מאה ברכות בכל יום.

מספרים שכשהרב מבריסק זצ"ל היה בשווייץ וביקש בננה בשבת אחרי צהריים, כשהגיע זמן מנחה הלך להתפלל וכשחזר הניח את הבננה בצד ואמר שהוא כבר לא צריך. שאלו מה קרה שבהתחלה רצה בננה ובסוף החליט שלא? וענה להם שהיה חסר לו שתי ברכות, לכן חשבן לברך על בננה תחילה וסוף, אבל היות שקיבל עליה לתורה במנחה לכן כבר לא היה צריך את הבננה.

כתוב בתהילים (קכ"ד - ד') "הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'". נהיה "ירא השם". איך זה מביא יראת שמים?

אדם מברך הוא מתקרב להקב"ה ע"י הברכה והקשר שלו עם ה' נהיה יותר חזק, וזה תזכורת תמידית למוסר. אם בן אדם מברך מאה ברכות ביום עם כל הכוונות הנדרשות לכך, אז תהיה לו תזכורת טובה וכך הוא מתקרב לה' ויתחזק ביראת שמים.

בספר דרכי יוסף צבי (שער אמירת ברכות, עמ' ע"ז) כתוב שכששאלו את אבי מורי זצ"ל באיזה מספר ברכה הוא אוהז של המאה ברכות באותו יום, ידע מיד להשיב באיזה מספר הוא עומד. והיה אומר שצריך להרגיש בכל פעם התקרבות לה', שזו המטרה בתקנה זו, והיה נאה דורש ונאה מקיים.

כמו כן, אבי מורי זצ"ל היה דואג להיות שליח ציבור בתפילת מנחה של שבת, וכל זה כדי שיהיה לו עוד שבע ברכות וכך יוכל להגיע למאה ברכות בשבת קודש. וכן נהג מרן הקהילות יעקב זצוק"ל ואחריו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א עשרות שנים.

נודה מאד לכל מי שיכול לסייע בכיסור הצאות ההדפסה. להנצחות לע"נ וכי"ב, נא לפנות למייל mdh036194741@gmail.com

באחד מהפעמים הבודדות **שאבי מורי** זצ"ל הגיע לארץ ישראל כדי להשתתף בחתונה, הוא נשאר גם בשבת לאחר מכן. כשהגענו לתפילת מנחה כיבדו אותו להיות ש"ץ כמנהגו ולא רצה לקבל. לאחר התפילה שאלו אותו על כך. ענה אבי מורי "היות שעכשיו הייתי בשבע ברכות וכבדו אותי לברך את כל השבע ברכות, אם כן כבר השלמתי את מנין המאה, אפשר לכבד אדם אחר".

אנו שרים בשעת הסעודה בליל שבת 'סועדים בו לברך שלש פעמים'. שמעתי **מאבי מורי** זצ"ל שהסביר שהפשט הוא שכל תכלית של סעודות בשבת הוא כדי לברך את ברכת המזון שלש פעמים במשך השבת. והוסיף על זה שמעניין שהסעודה בעצמה נערכת בין שעה לשעתיים [ולפעמים אפילו יותר] וכשמגיעים לברכת המזון אנו כבר ממחרים לצאת ומברכים במהירות רבה, הרי אמרנו שכל הסעודה היא כדי לברך, וכי יש הכשר מצוה יותר מהמצוה עצמה?? [ע"י ספר דרכי יוסף צבי, שער אמירה לברכות, עמ' ע"ח].

תכלית הנסיון הוא ההתעלות

"ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני" (ל"ב - כ"ז).

כותב רש"י (ד"ה כי עלה השחר), וצריך אני לומר שירה ביום.

כתוב בתרגום יונתן שזו היתה פעם הראשונה שהמלאך הזה אמר שירה מבריא העולם.

זה תמוה, וכי רק עכשיו היה הזמן שהמלאך הזה היה צריך לשיר? ועוד זה בדיוק לאחר שהפסיד במלחמה כפי שכתוב "וירא כי לא יכל לו"?

שמעתי להסביר שזמר הרע זה מלאך, וכי מלאך רוצה שאותו האדם שמנסה להפיל אותו יקבל גיהנום? וכי יש לו מידות רעות עד כדי כך שמחפש את הרע אצל כל אדם ואדם? הרי מבואר בחז"ל 'גדול המחטיאו יותר מן ההורגו!' והביאור בזה הוא שהיצר הרע מגיע כדי להכשיל אותנו כמה שיותר, אבל רצונו האמיתי הוא שאנחנו ננצח אותו וכך נוכל להתעלות עוד ועוד, ולכן אם אנחנו מצליחים להתגבר עליו הוא מאוד שמח כי הצליח במשימה האמתית שלו. ולכן מובן למה המלאך היה שמח לאחר שהפסיד את מלחמתו עם יעקב אבינו, כי הוא הצליח במשימתו האמתית שיעקב אבינו יוכל להתעלות עוד במדרגה. וזה היה הזמן להגיד שירה.

כל זה ללמדנו שאם הקב"ה שולח ניסיון לבן אדם, נכון שזה קשה להתגבר, אבל התכלית של הניסיון הוא להתעלות. ועצה כדי להצליח הוא לא לקפוץ ישר לדברים גבוהים, אלא לקחת דברים קטנים לאט לאט ועם הזמן אפשר להגיע לדברים גדולים.

סיפר מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שפעם הלך עם מרן החזון איש זצ"ל מגבעת רוקח עד רחוב יהודה הלוי [ששם היתה גרה האמא של החזון איש] והלכו לאט לאט ולקח בהם הרבה זמן, ואמר לו החזון איש "אם לא היינו הולכים כלל היינו נשארים בגבעת רוקח, נכון שאנחנו הולכים לאט לאט וזה לוקח הרבה זמן אבל בסוף מגיעים ליעד", והוסיף החזון איש "זה הלימוד בשבילנו, שהתורה היא גדולה מאוד, אם לא לומדים לא נדע כלום, אם לומדים עוד קצת ועוד קצת בסוף מגיעים". רבינו הגדול רבי ניסים זצ"ל קיים את זה, היה מוסר הרבה שיעורים, לימד אותנו הכל לאט לאט ובסוף הספקנו כל כך הרבה, וזה צריכים ללמוד ממנו, אי אפשר לתפוס הרבה בבת אחת, צריך קצת ועוד קצת וכך נגיע לדעת הרבה.

מסופר על מרן הסטייפלר זצ"ל כשהיה במשמרת בצבא ברוסיה, היה שם קור עד מינוס ארבעים מעלות, ולכל חייל היה מעיל מיוחד שמחמם בשעה שהיה צריך לעבוד, ובשתיים עשרה בליל שבת הגיעה המשמרת שלו לשמור זה שהיה לפניו היה צריך להוריד את המעיל ולהביא לו בידו, אבל אותו האיש תלה את המעיל על אילן, והרי אסור להוריד חפץ שנמצא על גבי אילן בשבת (שו"ע סימן ש"ו) [אם היינו שם היינו אומרים שזה לא שייך לעבור את כל הלילה בלי מעיל, זה פיקוח נפש אבל] הסטייפלר חשב לעצמו אחכה כמה דקות, כי כמה דקות אפשר, ולאחר כמה דקות שוב דחה וכך עברה כל הלילה!!!

עבודת ה' הוא לחשוב על כל צעד

"ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק" (ל"ב - כ"ג).

כותב רש"י (בד"ה ואת אחד עשר ילדיו), ודינה היכן היתה, נתנה בתיבה ונעל בפינה שלא יתן בה עשו עיניו, ולכן נענש יעקב שמנעה מאחיו שמא תחזירונו למוטב, ונפלה ביד שכם.

שואלים, הרי על פי חשבון דינה היתה בת שש, ועשיו היה בן תשעים ושבע, וכי יש בזה טענה על יעקב שהוא היה צריך ליתן את בתו הקטנה לאדם כזה מבוגר?!! הרי יעקב בעצמו פיחד להיות מושפע מעשיו!

מרן הגראמ"מ שך זצ"ל תירץ, שברור שיעקב לא היה נותן את בתו לעשיו, הטענה שיש על יעקב היה על זה שלא עשה דיונים לפני כן, לא לכאן ולא לכאן, יעקב החליט ומיד הכניס אותה בתיבה.

הלימוד בשבילנו הוא שבדבר שזה נראה שאין שום צד להיתר, בכל זאת עלינו לשקול טוב לפני שמכריעים.

להחשיב כל אחד ואחד

"ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה" (ל"ד - ו').

כותב רש"י, לענות את הבתולות, שהאומות גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול.

ויש לשאול, מה קשור כאן לומר "וכן לא יעשה" זה גדר האומות למעשה שהיה? הרי עצם הדבר ממעשה שעשו רע לבת יעקב זה כבר סיבה להגיד "כי נבלה עשה בישראל", וכי העבירה היא בהלכות בני נח?

כתב הבית הלוי (על התורה), הכתוב בא לתאר ולספר גודל העולה והנבלה שעשה שכם, וזהו שאמר כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב, שהוא מגודל המעלה הן מצד אבותיו והן מצד עצמו, בחיר שבאבות ומדרגתו גדולה היא ושכם הלך וטמא את בתו. אמנם בודאי דשכם לא ידע כלל ולא הגיע להכיר גודל מעלתו של יעקב עד כמה מגיע ואם כי בודאי היה יודע שחשוב הוא למאד וכמו שאמר הפסוק כי חפץ הוא בבת יעקב דמרמו שחפץ ביחסו של יעקב. אמנם ודאי דעיקר מעלתו של יעקב לא השיג, ואם גם אנחנו בני ישראל אין אתי יודע עד מה לידע בחינתו ומדרגתו ואף כי גס השכל כשכם שלא ידע, וא"כ הוא בעצמו לא ידע כמה גדלה הנבלה שעשה בזה וא"כ לכאורה יאמר האומר אשר ע"פ שורת הדין לא יגיע לו עונש גדול כיון דלא ידע כמה הרע במעשיו. רק זהו אם נניח אשר בתו של אדם פשוט יש לו רשות לשכם לטמא אותה בע"כ וא"כ בעצם המעשה לפי הבנתו אין בו חטא וכל החטא הוא מה שהיא בת יעקב היה לו ההתנצלות שלא ידע מעלתו של יעקב ונחשב כשוגג גמור, אבל כיון דגם בת אדם פשוט אסור לו לטמאה אם משום גדר או משום דהיה בעל כרחו וכל המעשה הוא בעצמו עון אשר חטא בה ממילא מגיע לו העונש כפי ערך הנבלה אשר עשה דזה לא נקרא שוגג, וזהו שאמר הכתוב "כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה", פירושו דגם לבת של אדם פשוט לא יעשה כן וכוונתו היה לעול וע"כ מגיע לו התשלום כפי ערך הנבלה אשר עשה.

בימי קדם היה הגה"ק הבית הלוי נוהג בצאתו מעירו לפשוט מעליו את בגדי הרבנות והיה לובש בגדים פשוטים עם קסקט לראשו כדי שלא ירגישו בו עוברי דרכים. פעם באמצע נסיעתו נפתחו ארובות השמים וגשמים עזים ניתכו ארצה עד שכבר לא יכלו להמשיך בנסיעה. משראה כי בבית פלוני עדיין דולק האור מיהר לדפוק על שעריו. מתחילה לא פתח בעה"ב את הדלת, ואף משפחה לא הסכים כל כך במהרה להכניסו בצל קורתו, ורק לאחר תחנונים כי הקור בחוצות מסוכן לעוברים ושבים הסכים היהודי והכניסו לביתו, והשכיבו אותו בבזיון נורא. והנה, לא עבר זמן ארוך, הגיעו 'אורחים' לאותו הבית ה"ה מרו ורבו המובהק של בעל הבית, הרה"ק רבי אהרן מקידינוב ז"ע עם כמה מחסידיו. מיד העלה בעה"ב את האור בכל הבית והגיש לפני האורחים כסעודת שלמה בשעתו. כשעבר הרה"ק מקידינוב בדרכו ליטול ידיו לקראת הסעודה נחרד לראות את הבית הלוי שוכב על הארץ בבזיון נורא, ומיד נזדעק על בזיון כבוד התורה... ומיהר להקימו מן הארץ וכיבדו ביתורת הכבוד. כשמעו כן בעל הבית 'אורחו' הראשון אינו אלא אותו 'גאון' שכל בני ישראל חרדים למוצא פיו, ניגש אליו בדחילו ורחימו וביקש 'מחילה סליחה וכפרה' על מעשיו שלא יעשו... אמר לו ה'בית הלוי' בהקדמת הכתוב בפרשתן שאמרו בני יעקב על דבר מעשהו של שכם בן חמור, "כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה". ולכאורה צריך ביאור כפילות הלשון, כי בתחילה פתחו "נבלה עשה" והוסיפו "וכן לא יעשה". אלא ביאורו, שבני יעקב אמרו כי נבלה עשה כלפי אחרותם - בת יעקב, והוסיפו שעל זה גופא היינו יכולים למחול על כבוד בית אבא ולהניח לו, אך הלא וכן לא יעשה - הוא עשה דבר שאין לעשות עם שום בר ישראל, יהיה מי שיהיה, ועל כך אין להם סליחה ומחילה ואחת דתם למות. ובזה סיים הבית הלוי ואמר: "על מה שפגעת בכבודי הנני מוחל וסולח לך מחילה גמורה, אבל השפלה נוראה כזאת אסורה להיעשות עם שום אדם מישראל, על כך אינני יכול למחול ולסלוח לך עד שתעזן את מידותיך המגוננות ותלמד הכנסת אורחים מה היא. על כן, בוא נא עמי לביתי אשר בסלוצק למשך שבועיים מימים...". וכך הווה, במשך שבועיים ראה איך שהבית הלוי בכבודו ובעצמו עמד ודאג לכל צרכי האורחים ושימש אותם במסירות, עד שהבין מהו 'טוב לב' וצורך לכבד כל אחד ואחד.

עלינו ללמוד מכל זה שיש לכבד כל אחד ואחד מעם ישראל באשר הוא, ולדאוג לכל אחד ואחד.

בזכות שנעסוק בתורה ובגמילות חסדים נזכה להינצל מחבלו של משיח, ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו ברחמים גדולים, אמן.

לעילוי נשמת הרבנית רבקה בת רבי אליעזר כהנמן ע"ה נלב"ע כ"ה אלול תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת בעל 'אילת השחר'

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול והקדוש רבי אהרן יהודה לייב ב"ר נח צבי שטיינמן זצוק"ל

נלב"ע כ"ד ססלו תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.